

BRON 1 Race is real because we perceive it. Racism is real because we enact it. Neither race nor racism has foundations in science. It is our duty to contest the warping of scientific research, especially if it is being used to justify prejudice. If you are a racist, then you are asking for a fight. But science is my ally, not yours, and your fight is not just with me, but with reality.

Uit: Adam Rutherford - *How to argue with a racist* (2020, p. 186)

BRON 5 "Decimation means the killing of every tenth person in a population, and in the spring and early summer of 1994 a program of massacres decimated the Republic of Rwanda. Although the killing was low-tech-performed largely by machete - it was carried out at dazzling speed... the bloodletting in the former Yugoslavia measures up as little more than a neighborhood rooted. The dead of Rwanda accumulated at nearly three times the rate of Jewish dead during the Holocaust"

Uit: Philip Gourevitch - *We wish to inform you that tomorrow we will be killed with our families* (1995)

BRON 7 In the evening, another dose of Shoah on TV. The reason we remain fascinated is because we wonder where this barbarism comes from, and how much is in us, and what it would take to awaken it.

Uit: Brain Eno - *A Year Of Swollen Appendices* (1995, p. 14)

Hubb = herhaal de vraag (h), geef een uitleg (u), gebruik de bron of het bijschrift (b) en leg het begrip uit (b)

BRON 2 De juridische experts zorgen voor de noodzakelijke wettelijke regelingen waardoor de slachtoffers staatloos werden, want dat was belangrijk en wel om twee redenen: ten eerste kon dan geen enkele staat een onderzoek instellen naar wat er met de gedeporteerden gebeurde, en ten tweede werden de leverende staten zo in de gelegenheid gesteld dat de joodse eigendommen te confisqueren.

Uit: Hannah Arendt, *Eichmann in Jeruzalem* (1963, p. 208)

BRON 3 De Joodse raden kregen van Eichmann en zijn medewerkers de nodige richtlijnen betreffende de aantallen joden die op transport moesten worden gesteld, en aan de hand van die richtlijnen maakten ze hun deportatielijsten op.

Uit: Hannah Arendt, *Eichmann in Jeruzalem* (1963, p. 209)

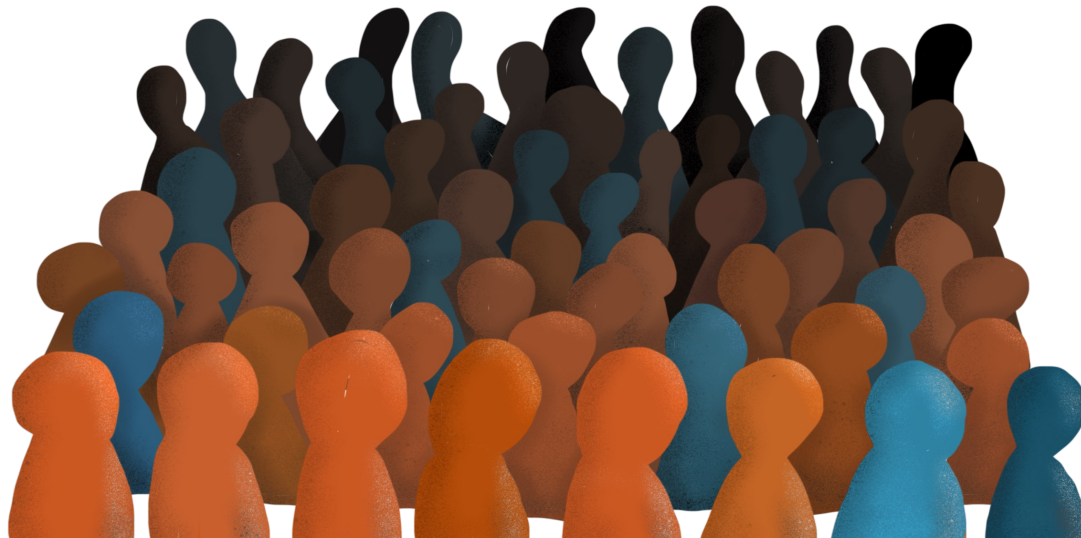
BRON 4 Joden moesten de lijken van gouden tanden en hoofdhaar ontdaan, graven bedolven en later dezelfde graven weer openen om de sporen van massamoord uit te wissen. De beul werd de jood zelf.

Uit: Hannah Arendt, *Eichmann in Jeruzalem* (1963, p. 220)

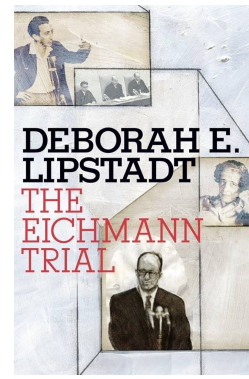
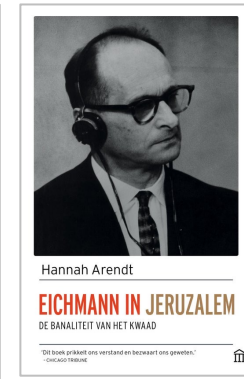
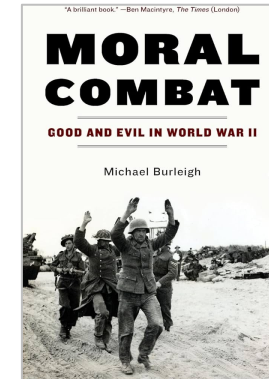
IBQ: Welk historisch verhaal moeten we vertellen tijdens de dodenherdenking op 4 mei?

Schrijf een eigen **vrijheidsspeech** van 500 woorden waarin je tien bronnen gebruikt in je speech om deze **inquiry based question** (IBQ) te beantwoorden.

Gebruik de **HUBB-methode*** in je speech

Illustratie: Daan Kraemer

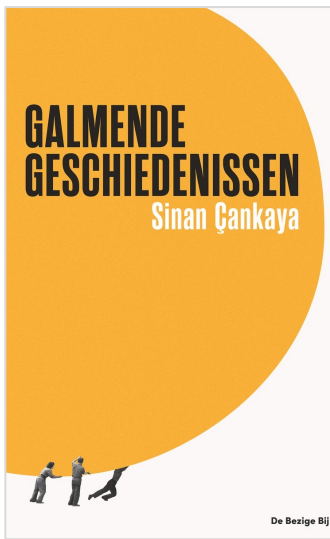

BRON 6 Dat veranderde in 1932. De Duitse bezetter nam Westerbork in gebruik als een doorvoerhaven van Nederlandse joden naar Duitse vernielingskampen. Elke dinsdagavond vertrokken er twee treinen uit Hooghalen richting Auschwitz, Treblinka of Sobibor. De treinreis duurde drie dagen. Joden, Roma en Sinti werden ineengevouwen en opgestapeld in goederenwagens. Veel mensen stierven tijdens het transport; baby's en zwakkeren raakten in de verdrukking. In een jaar tijd werden er 107.000 joden gedeporteerd, waarvan 5000 de Holocaust zouden overleven. Ook 245 Roma en Sinti werden weggevoerd naar Duitse vernielingskampen.

Uit: Sinan Çankaya - *Tegen heldere verhalen* (2022, p. 53)

BRON 8 In het geschiedenisboek staat het kenmerkend aspect (KA43) zo omschreven: "Racisme en discriminatie die leiden tot genocide, in het bijzonder op Joden."

BRON 9 *Gij zult de Holocaust niet met andere genocides vergelijken.* De volkerenmoord op joden was het onzegbare, onnoemlijke kwaad. Eerst de Holocaust, dan de rest. In precies die volgorde. Zo maakt de wetenschappelijke discipline Holocaust en genocidestudies haar prioriteiten en rangorde meteen duidelijk.
Uit: Sinan Çankaya, *Galmende Geschiedenissen* (2025, p. 196)

BRON 15 Wat zich voor mijn ogen afspeelde, was ronduit verbijsterend: het bloed stroomde over de grond, dieprood bloed, echt bloed, waar geen metaforen voor bestaan. Een kind met vriendelijk gezicht stond net als ik te kijken naar wat er voor hem gebeurde, alsof hij voor een computerscherm stond te gamen. Hij stond nog steeds naast me toen een kogel zijn hoofd raakte. Ik weet niet hoe hard ik toen heb geschreeuwd. Ik tilde hem op en holde met hem naar achteren. Anderen probeerden me te helpen, maar ik liet niemand toe. Ik begon als een waanzinnige te rennen. Achter me tekende zich een rode streep van bloed af, als het spoor van een hagedis die over nat zand kruipt.

Uit: Mahmoud Jouda – *Een tuin voor verloren benen*, Roman uit Gaza (2024, p. 6)

BRON 18 Het is natuurlijk waar dat een totalitaire staat alle daden, zowel goede als slechte in het vergeetboek doet raken. Maar evenals de koortsachtige pogingen van de nazi's sinds juni 1942 om alle sporen van massaslachting uit te wissen - door middel van crematie, verbranding in open kuilen, explosies, met vlammenwerpers en beendervermaalmachines.
Uit: Hannah Arendt, *Eichmann in Jeruzalem* (1963, p. 368)

BRON 10 Op 19 december 1943 vertelt Kolonel Reimann, zonder dat daar om gevraagd wordt, gruwelijk en levendig over de holocaust. Volgens ooggetuigen praat hij met 'de zakelijke kalmte van een professionele moordenaar'
Uit: Michael Burleigh - *Moral Combat - Good and Evil in World War II* - (2010, p. 439)

BRON 12 De deportatie in Hongarije ging met zo'n vaart dat er een gebrek aan treinen ontstond. Eichmann organiseerde daarom een dodenmars. Tien duizenden joden moesten een week lang lopen, vaak zonder voedsel, dekens of water. De condities waren zo gruwelijk dat er zelfmoord gepleegd werd. Bij aankomst in Auschwitz schrok commandant Höss van de gruwelijke omstandigheden. Hij riep de Joden direct een halt toe wegens de "terrifying impression".
Deborah Lipstadt, *The Eichmann Trial* (2011, p. 102)

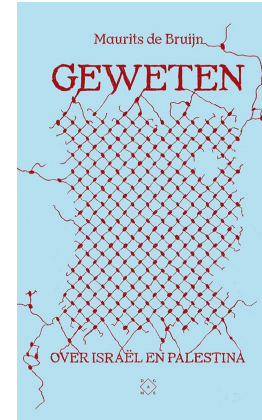
BRON 19
Forty beheaded babies

Uit: Omar El Akkad – *One day, everyone will have always been against this* (2025, p. 37)

BRON 16 Maar afkeer van niet-westerse (en vooral islamitische) migranten en hun kinderen zit bij een aanzienlijk deel van de Nederlandse bevolking kennelijk diep. Het maakt weinig uit of het om een Syrische vluchteling met een verblijfsstatus gaat of een derde generatie Marokkaanse Nederlander. De kreet 'vol is vol' is allang geen taboe meer, de oproep tot 'remigratie' als eufemisme voor 'buitenlanders opgerot' raakt in zwang, zowel op straat als in het parlement.
Uit: Lotfi El Hamidi – *Stakkers en Wolven* (2026, p. 9)

BRON 20 Een van de vele factoren die maken dat dit perspectief aftrek vindt, is de volledige omissie van Palestina of de Palestijnen in de geschiedenisboeken in ons curriculum. Door, waar het op de geschiedenis van Palestina aankomt, onze kinderen een zionistisch sprookje voor te schotelen, maakt Nederland zich niet alleen schuldig aan het faciliteren van genocide – door wapens en geld te sturen – maar ook het scheppen van het klimaat waarin genocide op de Palestijnen (vooralsnog) ongestraft gepleegd kan worden.
Uit: Maurits de Bruijn – *Geweten* (2025, p. 94)

BRON 11 Zelfs in April 1945, toen Himmler en de SS een gematigde houding aannamen en de gaskamers in Auschwitz stop waren gezet, neemt Eichmann zijn taak uiterst serieus. Hij ruimt joden tegen vrachtwagens en gaat een concurrentiestrijd aan in het antisemitische Hongarije. Zo laat hij in twee dagen 147 treinen rijden met in totaal 434.3351 mensen.
Uit: Hannah Arendt, *Eichmann in Jeruzalem* (1963, p. 254)

BRON 13 Het is zoals een Palestijn eens zei: de Europeanen keken na de oorlog naar de rug van een Joodse vluchteling, de Palestijnen zagen het gezicht van een Joodse kolonist.
Uit: Lotfi El Hamidi – *Stakkers en Wolven* (2026, p. 22)

BRON 14 Ik zit in de hogesnelheidstrein en ben op weg van Krakau naar Warschau. Op mijn laptop heb ik zojuist het essay 'The Negro and the Warsaw Ghetto' van de Afro-Amerikaanse socioloog W.E.B. Du Bois gelezen. In 1949 bezocht hij het Warschau-getto en zag daar welke kolossale vernieling de nazi's hadden aangericht. In zijn essay reflecteert Du Bois op zijn ervaring als zwarte man in de Verenigde Staten, terwijl hij probeert zijn standpunt via de ruïnes van het getto te begrijpen. Hij schrijft: "the race problem in which I was interested cut across lines of color and physique and belief and status and was a matter of cultureel patterns, perverted teaching and human hate and prejudice, which reached all sorts of people and caused endless evil to all men."

Uit: Sinan Çankaya - *Tegen heldere verhalen* (2022, p. 94)

BRON 17 Maar daar hadden niet-Joden een bezwering op geformuleerd, een tegengif in de vorm van twee woorden: *Nooit meer*. [...] Wanneer dit verhaal werd herverteld – op school, op televisie – werd aan deze geschiedenis aan de kant van de Duitsers een andersoortig excuus verbonden.
Uit: Maurits de Bruijn – *Geweten* (2025, p. 15)

BRON 21 De ontelbare beelden van Palestijnse kinderen die dood op een vieze ziekenhuisvloer liggen. De chirurg die het been van zijn eigen dochter zonder verdoving moest amputeren. Kinderen die zich afvragen of hun geamputeerde ledematen weer zullen aangroeien. De winnende World Press Photo van de tante die haar nichtje in een wit lijkkakje nog één keer stevig omhelst. De jongen met een hoopje vlees in een plastic zakje, bij elkaar geraapt – de restanten van het lichaam van zijn broertje.

Uit: Lotfi El Hamidi – *Stakkers en Wolven* (2026, p. 27)

BRON 28 Wie ik ben en hoe ik in de wereld sta, is onlosmakelijk verbonden met mijn parcours, achtergrond en ervaringen met racisme. Die ogen hebben van alles gezien, meegemaakt, ze zijn niet neutraal of objectief. Sommige mensen, complete beroepsgroepen zelfs, lopen wel met dergelijke pretenties rond. Alsof hun ogen onbevlekt zijn, met een melkachtige waas over de pupillen, ofwel volkomen wit. Een griezelig beeld dat ik ontleen aan een diep weggestopte horrorfilm uit mijn jeugd.

Uit: Sinan Çankaya, *Galmende Geschiedenissen* (2025, p. 214)

BRON 32 Ik wens een wereld die erkent dat er sprake is van een genocide op de Palestijnen en waarin het verkondigen van feiten niet wordt bestraft. [...] De onderzoekers schatten het aantal doden per 30 juni op 64.260.

Uit: Maurits de Bruijn – *Geweten* (2025, p. 46-47)

BRON 22 De Nederlandse herdenkingscultuur is een heus mijnenveld. Welke parallellen getrokken mogen worden luistert nauw, zoals het ook uitmaakt wie de afzender is. [...] De dodenherdenking is ooit in het leven geroepen in een land dat qua demografische samenstelling enigszins overzichtelijk was.

Uit: Lotfi El Hamidi – *Stakkers en Wolven* (2026, p. 41)

BRON 26 Ook deze geschiedenis moet worden verteld: de naoorlogse herinneringscultuur heeft joden opgeslorpt in de leugen, of zachter gezegd, de fictie van een 'joods-seculiere wereld.' Maar dat gebeurt niet zomaar; vóór de Holocaust was de jood nog de Ander die moest worden vernietigd. Lidmaatschap van de 'christelijke beschaving' vereiste een nieuwe buitenstaander.

Uit: Sinan Çankaya, *Galmende Geschiedenissen* (2025, p. 196)

BRON 31 Op 19 december 1943 vertelt Kolonel Reimann, zonder dat daar om gevraagd wordt, gruwelijk en levendig over de holocaust. Volgens ooggetuigen praat hij met 'de zakelijke kalmtte van een professionele moordenaar.'

Uit: Michael Burleigh - *Moral Combat - Good and Evil in World War II* - (2010, p. 439)

BRON 33 Portland, 2024: Spring, nearing. My daughter has been building a city. Its Main Streets runs the length of our hallway.

Uit: Omar El Akkad – *One day, everyone will have always been against this* (2025, p. 7)

BRON 23 HET GEBEURT NIET HIER, MAAR HET GEBEURT WEL NU. In navolging daarvan, zou ik over het bombardement op Rotterdam willen zeggen: het gebeurde weliswaar toen, maar het gebeurde wel hier.

Uit: Lotfi El Hamidi – *Stakkers en Wolven* (2026, p. 44)

BRON 25 Maar joden en moslims hebben een lotsverbondenheid, ook in Auschwitz. Europeanen zagen joden als de interne en moslims als de externe ander, zo schrijft Gil Anidjar. De eersten werden uitgesloten om theologische, de laatste om politieke en militaire redenen. Dit aloude christelijke verbond, dat ook altijd een raciale, witte verbeelding tegen joden en moslims inhield, kwam samen in vernietigingskamp Auschwitz.

Uit: Sinan Çankaya, *Galmende Geschiedenissen* (2025, p. 230)

BRON 29 Toen Sinan Çankaya zijn manuscript begint 2024 bij De Bezige Bij inleverde, schoot de uitgeverij in de kramp. Met het gebruik van het woord genocide om het Israëliësch geweld in Gaza te beschrijven zou hij 'de' lezer alleen maar van zich vervreemden. Ruim een jaar later kon het opeens wel, al werd het een ander boek dan oorspronkelijk Çankaya's bedoeling was. Iets soortgelijks maakte ook Omar El Akkad mee.

Uit: Lotfi El Hamidi – *Stakkers en Wolven* (2026)

BRON 34 Could anything be less honest than the rhetoric of outrage used in reporting "Arab" terror against "Israeli civilians" or "towns" and "villages" or "schoolchildren", and the rhetoric of neutrality employed to describe "Israeli" attacks against "Palestinian positions", by which no one could know that Palestinian refugee camps in South Lebanon are being named?

Uit: Edward Said – *The Question of Palestine* (1979, p. 26-27)

BRON 24 From my own point of view, the fact of the Third Reich alone makes obsolete forever any question of Christian superiority, except in technological terms. White people were, and are, astounded by the Holocaust in Germany. They did not know that they could act that way. But I very much doubt whether black people were astounded - at least, in the same way.

Uit: James Baldwin - *The Fire Next Time* (1963)

BRON 27 De deportatie in Hongarije ging met zo'n vaart dat er een gebrek aan treinen ontstond. Eichmann organiseerde daarom een dodenmars. Tien duizenden joden moesten een week lang lopen, vaak zonder voedsel, dekens of water. De condities waren zo gruwelijk dat er zelfmoord gepleegd werd. Bij aankomst in Auschwitz schrok commandant Höss van de gruwelijke omstandigheden. Hij riep de Joden direct een halt toe wegens de "terrifying impression".

Uit: Deborah Lipstadt - *The Eichmann Trial* (2011, p. 102)

BRON 30 Ik meng me in dit debat omdat mijn regering, onze regering, medeplichtig is aan oorlogsmisdaden van het IDF, door Israël kort na 7 oktober 2023 complete ruggensteun te geven; een vrijbrief om zijn geweldmachine los te laten op Gaza. [...] Door de maatregelen die het Internationaal Gerechtshof aan Israël oplegde om genocide te voorkomen niet om te zetten in sancties.

Uit: Maurits de Bruijn – *Geweten* (2025, p. 18)

BRON 35 Het verhaal van de Holocaust is al talloze keren verteld, volledig ingelijfd als onmisbaar onderdeel van onze nationale identiteit. Dat heeft het verhaal sleets gemaakt, weerzien en vermoedheid opgeroepen. De filmindustrie, de wereldliteratuur en het onderwijs hebben ons honderdduizenden uren aan Holocaustverhalen voorgeschoteld.

Uit: Maurits de Bruijn – *Ook mijn Holocaust* (2020, p. 20)

BRON 36 Duitse politiemannen saboteerde Joden. Het was niet te voorspellen, zeker niet voor de slachtoffers, wat de volgende stap van de antisemitische nazibewind zou worden. De 'final solution' was een proces, en geen plotseling besluit. We hebben nu een idee hoe mensen de concentratiekampen overleefden. Mensen deden alles om te overleven. Als je een Jood was, was je de pineut. Een Berlijnse juf schreef op 15 december in haar dagboek; 'het is duidelijk dat Joden die weggevoerd werden naar de dood'. De BBC had het in 1942 over 'the destruction of the Jews'. In januari vertelde een medewerker van de Engelse BBC dat nog maar 10 procent van de Joodse populatie in leven was en dat Joden in Polen werden vergast. Als dit zelfs in Engeland bekend was, hoe kon Eichmann dan onwetend zijn.

Uit Michael Burleigh - *Moral Combat - Good and Evil in World War II*, (2010, p. 421, p. 438)

BRON 40 Vanaf het begin had Hitler twee totaal verschillende doelen: de heerschappij over Europa enerzijds, de 'verwijdering' van de Joden, waarmee hij uitroeiing bedoelde, anderzijds. Wat waren de Joden in Hitlers ogen? Een ras of een volk? Dat wordt bij Hitler nooit duidelijk. Hitler zag het leven als een dierenfokkerij. Hitler ambities kun je vergelijken met een paardenfokker die een renstal bezat. Uiteindelijk laat hij zijn paarden doodranselen omdat hij de derby niet heeft kunnen winnen.

Uit: Sebastian Haffner, *kanttekeningen bij Hitler* (1978)

BRON 42 What I have tried to do is to show that the Palestinian experience is an important and concrete part of history.

Uit: Edward Said – *The Question of Palestine* (1979, p. 29)

BRON 44 I close my computer, quickly. In various browser tabs, there is footage of a girl not much older than my daughter, pulled out of the rubble after an Israeli airstrike. In another is a recording of a girl begging for help, shortly before her execution.

Uit: Omar El Akkad – *One day* (2025, p. 11)

BRON 46 There are a vast numbers of people behind bars in the United States -- some two and a half million -- and imprisonment is increasingly used as a strategy of deflection of the underlying social problems -- racism, poverty, unemployment, lack of education, and so on. These issues are never seriously addressed.

Uit: Angela Davis -- *Freedom is a constant Struggle* (2016, p. 6 - 7)

BRON 37 "De psycholoog Gordon Allport had zijn leven lang nagedacht over twee simpele vragen: a) waar komen vooroordelen vandaan en b) hoe voorkom je ze? Wat het was? Contact. Niets meer, niets minder. De Amerikaanse professor vermoedde dat vooroordelen, haat en racisme voortkomen uit een gebrek aan contact. We generaliseren in het wilde weg over vreemdelingen omdat we hen niet kennen. En dus ligt de oplossing voor de hand: meer contact."

Uit: Rutger Bregman, *de meeste mensen deugen* (2019, p. 421)

BRON 39 Wie betoogt dat de meeste mensen deugen, zoals Rutger Bregman in zijn bestseller met die titel, loopt wel tegen een probleem aan. Stel dat de stelling klopt, hoe komt het dan dat het in de geschiedenis toch zo vaak is misgegaan? Het helpt niet om de prehistorie te idealiseren en alle schuld te leggen bij de overgang van jagen en verzamelen naar land- en stedenbouw. Pleit je de rest van de mensheid vrij door alleen de machthebbers in de beklagdenbank te plaatsen of te geloven dat de meeste mensen zich pas ernstig misdragen als ze denken dat de wereld er beter van wordt?

Uit: NRC, zaterdag 9 januari 2021

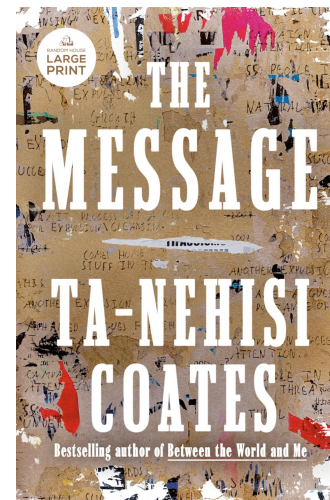
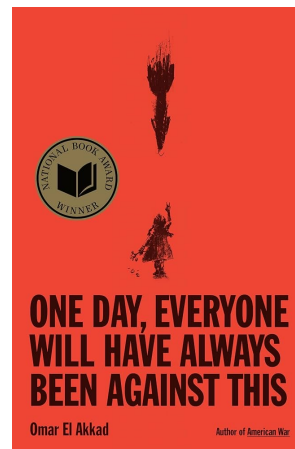
BRON 41 Steeds wanneer mijn lichaam slap werd van vermoeidheid, werd het weer opgeschrikt door de gedachten die door mijn hoofd spookten.

Uit: Mahmoud Jouda – *Een tuin voor verloren benen*, Roman uit Gaza (2024, p. 33)

BRON 45 For too long we have been out of history

Uit: Edward Said, *Question of Palestine* (1979, p. 32)

We have all been lied to about too much
- Noura Erakat

"But then a writer told me a story and I saw something essential and terrible about the word"

- Ta-Nehisi Coates (2024)

BRON 38 De tragische ontmoeting van deze twee volken leidden binnen afzienbare tijd na de aankomst van de Britse robbenjagers en kolonisten rond 1800 tot een conflict. De witten namen de Tasmaanse kinderen mee om voor hen te werken, dwongen de Tasmaanse vrouwen met hen te leven, verminkten of vermoorden de mannen, confisqueerden jachtgronden en probeerden de Tasmaniërs van hun grond te verdrijven. Het conflict concentreerde zich al snel op het thema 'lebensraum', dat in onze geschiedenis telkens weer opduikt als oorzaak van genocide. Het gevolg was dat de inheemse bevolking van noordoostelijke Tasmanië in 1830 gereduceerd was tot tweeënzeventig volwassen mannen, drie volwassen vrouwen en nul kinderen. Een herder schoot negentien Tasmaniërs neer met een draaibas die hij met spijkers geladen had. Vier andere herders lieten een groep inboorlingen in hun val lopen, vermoordden er dertig en wierpen hun lichamen over een klif die nu bekendstaat als Victory Hill.

Uit: Jared Diamond - *De derde Chimpanseë* (2001, p. 328)

BRON 43 In Germany, one of the characteristics that enraged the Nazis was the wealth and success of German Jews and any public display of it. Late in the Second World War, a young Jewish woman in Berlin had on a fur coat when the Gestapo rounded her and others up and shoved them onto cattle cars to the concentric camps. Upon arrival, the SS were interred to see a Jewish woman in fur that their wived could likely not afford, and, out of hatred, forced her into the camp's pigsty and rolled her in her fur coat, over and over, in the icy muck, leaving her to die in the bitter cold. But this was just days before the Allied forces reached them, and this was how she survived, eating the food scraps thrown into the store. She huddled beside the pigs and stayed warm until liberation.

Uit: Isabel Wilkerson - *Caste* (2020, p. 161)

BRON 47 Maar al snel begonnen de Van Peeres ook met het importeren van tot slaaf gemaakte Afrikanen die gedwongen werden suiker en andere gewassen te verbouwen. In de jaren zeventig van de zeventiende eeuw sloegen de kolonisten een opstand van Afrikanen en Indianen neer. In de periode daarna hanteerde zij een verdeel-en-heerstactiek waarbij Caraïben (Kali'na), Arawakken (Lokono) en andere inheemse groepen verplicht waren om Afrikanen die van de plantages ontsnapten op te sporen. Met deze verdeel-en-heerstactiek, een racistisch wereldbeeld dat slavernij rechtvaardigde, en met grof geweld, lukte het een kleine groep Nederlanders om van Berbice in 1720 één groot gewonnen werkkamp te maken.

Uit: Pepijn Brandon, Gino Jones, Nancy Jouwer en Matthias van Rossem - *De slavernij in Oost en West - het Amsterdam Onderzoek* (2020, p. 227)

BRON 50 One of the hallmarks of Western liberalism is an assumption, in hindsight, of virtuous resistance as the only polite expectation of people on the receiving end of colonialism. While the terrible thing is happening – while the land is still being stolen and natives still being killed – any form of opposition is terroristic and must be crushed for the sake of civilization.

Uit: Omar El Akkad – *One day, everyone will have always been against this* (2025, p. 17)

Tony Judt

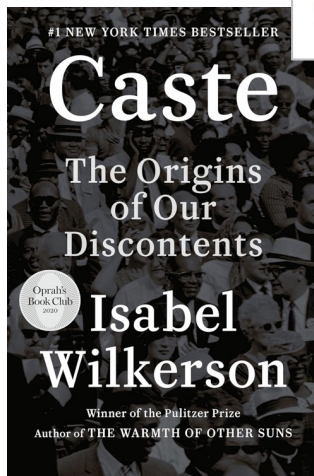
NA DE OORLOG

EEN GESCHIEDENIS VAN EUROPA SINDS 1945

Tony Judt rijdt de verschillende dimensies van de recente Europese geschiedenis op meesterlijke wijze samen - www.uva.nl

BRON 54 De pijn was als een vieze geur die je in het begin nog kunt negeren

Uit: Maurits de Bruijn - *Ook mijn Holocaust* (2020, p. 94)

BRON 48 The Holocaust was only one of the many things that people wanted to forget: 'In the fat years after the war... Europeans took shelter behind a collective amnesia' (Hans-Magnus Enzenberger). [...] What the French historian Henry Rousso would later dub the 'Vichy syndrome - for decades-long difficulty of acknowledging what had really happened during the war and the overwhelming desire to block the memory or else recast it in a unusable way that would not corrode the fragile bonds of post-war society - was by no means unique to France.

Uit: Tony Judt - *Postwar: A History Of Europe Since 1945*. (2005, p. 808)

BRON 51 Een herinneringscultuur met favoriete minderheden van de staat die op bescherming kunnen rekenen, terwijl de minder sympathieke minderheden van de staat als vuil buiten de deur worden gezet [...] meerstemmigheid trekt ten strijde tegen het 'officiële' verhaal over hoe de dingen zijn gegaan. Het vult aan, corrigeert. Hier blijf ik vierkant achter staan. We moeten de geschiedenis 'tegen de haren instrijken', zeg ik, Walter Benjamin parafraserend.

Uit: Sinan Çankaya, *Galmende Geschiedenissen* (2025, p. 251-252)

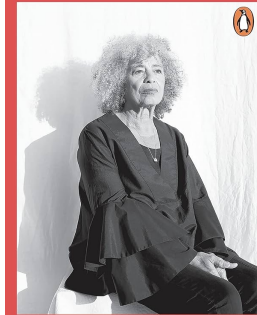
BRON 55 By which almost a million of us were made to leave Palestine and our society made nonexistent, justified even to save the remnant of European Jews that survived the nazis?

Uit: Edward Said – *The Question of Palestine* (1979, p. 34)

BRON 49 On any given day there are almost 2.5 million people in our country's jails, prisons, and military prisons, as well as in jails in Indian country and immigrant detention centers. [...] the majority are people of color. The fastest growing sector consists women – women of color. Many are queer or trans. As a matter of fact, trans people of color constituted the group most likely to be arrested and imprisoned. Racism provided the fuel for maintenance, reproduction, and expansion of the prison-industrial complex. And so if we say abolish the prison-industrial complex, as we do, we should also say abolish apartheid, and end the occupation of Palestine! [...] Just like we say "never again" with respect to the racism that produced the Holocaust, we should also say "never again" with respect to South Afrika, and in the souther US. That means, first and foremost, that we will have to expand and deepen our solidarity with the people of Palestine. People of all genders and sexualities. People inside and outside prison walls, inside and outside the apartheid wall.

Uit: Angela Davis -- *Freedom is a constant Struggle* (2016, p. 62, 63)

ANGELA Y. DAVIS

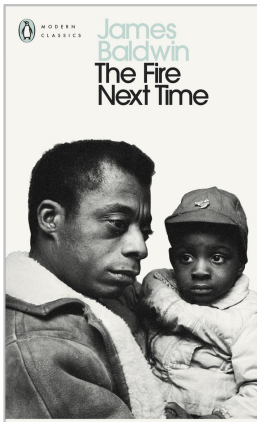
FREEDOM IS A CONSTANT STRUGGLE

BRON 52 We are now in a position to understand the anti-Semite. He is a man who is afraid. Not of the Jews, to be sure, but of himself, of his own consciousness, of his liberty, of his responsibilities, of solitariness, of change, of society, and of the world – of everything except the Jews.

Uit: Sartre – *The Anti-Semitic and the Jew* (1948, p. 53)

BRON 53 To being with, its favors laziness of mind. We have seen that the anti-Semite understands nothing about modern society.

Uit: Sartre – *The Anti-Semitic and the Jew* (1948, p. 43)

BRON 56 Toen koning Willem-Alexander in zijn toespraak tijdens de Nationale Dodenherdenking in 2020 een parallel trok met het oorlogsverleden om te waarschuwen voor hedendaagse onverschilligheid, met de opdracht 'niet normaal maken wat niet normaal is', kon ik alleen denken: mooie woorden, memorabel zelfs, maar ook rijkelijk laat. Want wie naar de huidige parlementaire zetelverdeling kijkt en luistert naar wat volksvertegenwoordigers al jaren hardop zeggen over minderheden kan alleen constateren: wat niet normaal was, is normaal geworden.

Uit: Lotfi El Hamidi – *Stakkers en Wolven* (2026, p. 41)